

DE POLITIE ALS SOCIAAL NETWERK

Door: drs. J.M. Breukers
conservator

De eerste politievakbonden en het verenigingsleven

INHOUD	pag.
Vakbonden	2
Verenigingen	2
<i>Het Rotterdamse politieverenigingsleven</i>	2
<i>"Hermandad"</i>	2
<i>Het Amsterdamse politieverenigingsleven</i>	2
<i>Amsterdams Politiemannenkoor "Euterpe"</i>	2
<i>Amsterdams Politie Muziek Gezelschap</i>	3
<i>Amsterdamse Politie Gymnastiek- en Sportvereniging</i>	3
<i>Amsterdamse Politie-Toneelvereniging "Kunst verheft"</i>	3
<i>De Christelijke Politie Muziek Vereniging "Crescendo"</i>	3
Vrijtijdsverenigingen met een representatieve functie	3
<i>Nationaal Politie Concert</i>	3
<i>Sportbeoefening</i>	3
<i>De wandelsport</i>	4
International Police Associaton / servo per amikeco	4
<i>Nederlandse afdeling IPA</i>	5

DE POLITIE ALS SOCIAAL NETWERK

De eerste politievakbonden en het verenigingsleven

Vakbonden

De bestuursfuncties in de eerste politievakbonden en de officiersrangen in de politiekorpsen waren grotendeels in handen van lieden uit de gegoede burgerij die de normen en waarden van “de eigen stand” uitdroegen en projecteerden op het lagere personeel in de politieorganisatie.

De vakbonden zetten zich in voor “verbetering en verheffing van den stand van den politiemans in Nederland” en dat omvatte meer dan alleen de verbetering van arbeidsvoorwaarden, salariering, scholing en rechtspositie van politiemensen. Ook activiteiten, die bijdroegen tot een morele en culturele verheffing van de politiemans en tot een verbeterde kameraadschap en onderlinge samenwerking in het belang van de politie en van het publiek, werden ondersteund of zelf geïnitieerd. Vanaf het prille begin van de politievakbeweging behoorde het organiseren van recreatieve activiteiten, van sportwedstrijden tot culturele evenementen, tot het werk van de politiebonden.

Verenigingen

Het Rotterdamse politieverenigingsleven

In Rotterdam werd in 1900 de politieagentenvereniging “Hermandad” opgericht. Deze lokale vakvereniging had als primaire doelstelling de belangenbehartiging van de politieagenten, die zij ondersteunde met een uitkeringsfonds voor weduwen en wezen, een spaarkas en een levensverzekeringsfonds. “Hermandad” sloot zich in 1902 aan bij de federatie van plaatselijke agentenverenigingen die “Bond van Gemeentepolitiebeambten in Nederland” ging heten en in 1918 omgedoopt werd in de “Algemene Bond van Politiepersoneel in Nederland” (ABvPN).

“Hermandad”

De politieagentenvereniging “Hermandad” in Rotterdam organiseerde muziekvoorstellingen en toneelavonden om het politiepersoneel aan te zetten tot een zinvolle besteding van de schaarse vrije tijd. De aanpak had succes, zo bleek uit de oprichting van de Politieharmonievereniging Hermandad (1911), [de Politie-harmonievereniging Hermandad \(1918\)](#) en de Rotterdamse Politie Sportvereniging Hermandad (1919). Al deze vrijetijdsverenigingen waren in hun prille bestaan afhankelijk van de financiële ondersteuning van de politieagentenvereniging “Hermandad”.

Het Amsterdamse politieverenigingsleven

Amsterdams Politiemannenkoor “Euterpe”

[Opgericht op 4 januari 1912.](#)

Het mannenkoor was opgericht, zo berichtte de voorzitter in een terugblik in het *Tijdschrift voor de Amsterdamse Politie* in april 1946, om “de ontzettende kloof tusschen Burgerij en Politie, zooals die vroeger bestond”, te overbruggen. Makkelijk had het mannenkoor het niet. “*Jaren achtereen moest in het korps actie gevoerd worden om de minachting te overwinnen van de algemeene gedachtengang dat zingen door een politiemans uit den boeze was. Meermalen gaf dit aanleiding tot het ondergaan van hoon en spot. Een “Politieman”(de Boeman) en “Zingen” waren twee begrippen, welke met elkander in strijd waren.*”

De voorzitter prees de repetities en concerten van het koor aan als zeer kameraadschappelijke bijeenkomsten van politiemannen, die zich daardoor eerst recht thuis zouden voelen “in ons grootte politiegezin”.

Amsterdams Politie Muziek Gezelschap (A.P.M.G.)

Opgericht 22 oktober 1912.

De Amsterdamse politiebond stelde zich garant voor de lening van 1100 gulden voor de aankoop van instrumenten. Ter gelegenheid van het eerste lustrumfeest in 1917 leverde een inzameling onder de hoofdstedelijke burgerij genoeg op om een [prachtig vaandel](#) (kostprijs 875 gulden) te laten vervaardigen.

Amsterdamse Politie Gymnastiek- en Sportvereniging (A.P.G.S.)

Opgericht op 15 mei 1915.

De vereniging maakte aanvankelijk gebruik van gemeentelijke faciliteiten en wist in 1922, dankzij prettige kameraadschap en eendrachtige samenwerking, een [eigen sportterrein met clubgebouw](#) te realiseren. Leden van de vereniging stonden hun vrije dagen af aan korpsgenoten die ervaring in de bouw hadden en vervolgens deze vrije dagen besteedden aan het opbouwen van de eigen accommodatie.

Amsterdamse Politie-Toneelvereniging "Kunst verheft" (K.V.)

Opgericht 15 november 1923.

De Christelijke Politie Muziek Vereniging "Crescendo"

[Opgericht op 7 mei 1925.](#)

Vrijtijdsverenigingen met een representatieve functie

Nationaal Politie Concert

Geleidelijk aan erkenden de korpsleidingen en gemeentebesturen de representatieve waarde van de zingende en musicerende dienders en gingen zij de verenigingen ook financieel ondersteunen. De politieverenigingen gingen de competitie aan met andere amateurverenigingen. Amateurs werden in die tijd nog "dilettanten" (zonder negatieve bijklank) genoemd. Contacten tussen en gezamenlijk optreden van de diverse politiekoren leidden in 1931 tot het eerste Nationaal Politie Concert, dat tot in de jaren negentig een jaarlijks terugkerend evenement zou blijven.

In het kielzog van de politiezangverenigingen traden ook de muziekverenigingen steeds meer naar buiten op. De politiekorpsen van Rotterdam en Amsterdam vertegenwoordigden de Nederlandse politie op de grote, internationale politietentoonstelling te Berlijn in 1926. De Rotterdamse [politieharmonie Hermandad](#) vertolkte daar voor een enthousiast publiek het Duitse volkslied. Na het optreden bood het bezoek aan een *Biergarten* de gelegenheid kennis te maken met Duitse collega's en burgers.

Sportbeoefening

Naast zang en muziek werd ook de sportbeoefening een belangrijk bindmiddel. Met name teamsporten bevorderden door het vereiste samenspel de onderlinge samenwerking en kameraadschap, leidden tot het ontstaan van een *esprit de corps* en waren bovendien goed voor het verbeteren van de lichamelijke conditie.

Onder de individuele sportdisciplines waren vooral die sporten populair waarvan de beoefende vaardigheden ook in de dagelijkse politiepraktijk van pas konden komen: [atletiek](#), [zwemmen](#), [boksen](#) en [schermen](#).

Handelaren in sportprijzen en reizende entrepreneurs zagen een lucratieve groeiemarkt ontstaan.

De Rus [Wladimir M. Kasulakow](#), oud-officiervlieger, gaf bij verscheidene politiekorpsen cursussen in jiu-jitsuachtige zelfverdediging, door hem zelf "het systeem W.K." genoemd. Zijn concurrent P.M.C. Toepoel gaf eveneens cursussen in "practische tegenweer".

De wandelsport

In de jaren twintig en dertig van de twintigste eeuw bestond het dagelijkse politiewerk voor een aanzienlijk deel uit surveillances te voet. Het is dan ook niet verwonderlijk (of juist wel?) dat de politie de wandelsport innig omhelsde. De deelname van groepen politiemensen aan wandelevenementen werd een permanent verschijnsel. De wandelsport is een van de weinige sporten die in uniform beoefend kan worden. Politiemensen waren en zijn door hun uniform overduidelijk herkenbaar. Wandelevenementen boden de politie de gelegenheid om zich als [gedisciplineerde en fitte organisatie](#) te presenteren. Het representatieve aspect werd nog eens vergroot door de opluistering van het evenement door [politie muziek- en zangverenigingen](#). Grote wandelevenementen zoals de Nijmeegse Vierdaagse (en [de Airbornetocht](#) na de Tweede Wereldoorlog) hadden en hebben nog steeds een internationaal karakter en een informele sfeer. Wandeltochten bleken mooie gelegenheden om te netwerken. Marechausseeofficier Marinus van Houten en de Amsterdamse commissaris [K.H. Broekhoff](#), beiden actief in het inlichtingenwerk en fervent wandelaar, konden tijdens de Vierdaagse in de jaren dertig onopvallend informatie uitwisselen met buitenlandse collega's. Het ruilen van een petembleem met een buitenlandse diender tijdens een wandeltocht was het begin van menige privéverzameling van internationale politiememorabilia.

In tegenstelling tot zang en muziek kreeg de sportbeoefening een vaste plaats in de politieopleidingen.

International Police Association: servo per amikeco

De International Police Association (IPA) is de grootste politievereniging ter wereld met ruim 350.000 leden in meer dan 60 landen.

De Britse politieman Arthur Troop heeft op 1 januari 1950 deze internationale vereniging van politieambtenaren opgericht in het Engelse Lincolnshire. Troop was sergeant van de politie in Stamford in Lincolnshire en richtte daar ook de eerste nationale afdeling, de Britse dus, van de vereniging op.

Het devies van Troop was "dienen door vriendschap": internationaal contacten leggen, vriendschappen aangaan en onderhouden, kennis en ervaring uitwisselen. Deze mondiale aspiratie werd benadrukt door te kiezen voor het devies in het Esperanto, de kunsttaal voor internationaal gebruik. (In de jaren vijftig en zestig droegen Nederlandse politiemensen met talenkennis soms een [taalvlaggetje](#) als stofembleem boven het rangonderscheidingsteken op de mouw van de tuniek. De taalvlag voor Esperanto was een lichtgroene vijfpuntige ster, en de drager van het uniform hoogstwaarschijnlijk een bevlogen IPA-lid.)

De IPA vierde in het jaar 2000 groots haar vijftigjarig bestaan op het Wereldcongres in het Engelse Bournemouth. Kort daarna, op 30 november 2000, overleed de oprichter Arthur Troop op 85-jarige leeftijd.

Het internationaal secretariaat van de IPA is gevestigd in Groot-Brittannië, maar het belangrijkste pand van de IPA ligt in Duitsland: [Schloss Gimborn](#), ongeveer vijftig kilometer oostelijk van Keulen. Het kasteel, idyllisch gelegen tussen beboste heuvels, is als informatie- en vormingscentrum het "vlaggenschip" van de IPA.

Enkele jaren geleden werd geconstateerd dat het ledental terugliep. De IPA leed onder het imago een gezelligheidsvereniging met kaartavonden en fietsuitstapjes voor gepensioneerden te zijn.

Wervingsactiviteiten werden gericht op de instroom van nieuwe, jonge leden en er kwam meer nadruk op het organiseren van beroepsmatige activiteiten.

Nederlandse afdeling IPA

De Nederlandse afdeling van de International Police Association werd in 1953 opgericht als tweede nationale afdeling van de vereniging.

Een groep Haagse politiemannen had van de actie van Troop gehoord en politieman [Henny Kooij](#) slaagde er in contact te leggen met Troop en deze uit te nodigen voor een bezoek aan het hoofdbureau van de Gemeentepolitie 's-Gravenhage in september 1952. Het Nederlandse oprichtingscomité bestond uit Henny Kooij, [Karel Vernooij](#), W.H. Andriessen, J.G. Boes, M. Kruit, B.P. Spaay en Gerrit Seppenwolde van de Gemeentepolitie Amsterdam.

Vanaf het begin sprak het idee om zowel beroepsmatige als sociale contacten aan te knopen met buitenlandse vakgenoten veel politiemensen aan. Sportontmoetingen, vriendschapsweken en internationale conferenties werden georganiseerd. Activiteiten op het gebied van hobby en vakantie werden eveneens ontplooid. De IPA heeft in 21 aangesloten landen de beschikking over ongeveer zestig IPA (vakantie)huizen, waarvan er drie in Nederland liggen, "[Beukenrode](#)" in de buurt van Doorn, "[De Kloeke](#)" in de buurt van Amsterdam en "[Welgelegen](#)" bij Serooskerke.

De IPA organiseerde haar eerste internationale congres, Wereldcongres geheten, in 1955 in Parijs. De Nederlandse afdeling organiseerde het vijfde Wereldcongres in 1967 te Amsterdam en in 1988 het 12de Wereldcongres te Rotterdam. In 1969 kreeg het hoofdbestuur van IPA-Nederland een IPA-vaandel uit handen van koningin Juliana. De Nederlandse afdeling telt momenteel ongeveer 7500 leden, verdeeld over de 24 IPA-districten in Nederland.

In 2010 zal in Amsterdam het eerste IPA Wereld Seminar van politiestudenten worden georganiseerd. Onderwerpen die op het programma staan zijn diversiteit en cultuurverschillen binnen de politie, drugsbeleid en drugsproblematiek in Nederland en het internationale recht.